

Snívало sa mi, že som umrela, snívala som, že mi krvácali a odpadli materské znamienka, padali zo mňa ako zvädnuté listy zo stromov, keď som sa prebudila, musela som si ich skontrolovať v zrkadle. Toto obdobie pripomínalo kruhový tanec medzi šťastím a smútkom, smútkom a šťastím a hlboko v obavách sa uhniedzil strach, že zošaliem.

Možno si teraz pomyslíš: Ale preboha, to je nám naozaj tak zle? Nie, nie je. To som ti rozprávala o bratovi, keď som spomínala dieťa, myslela som tým brata, máš totiž staršieho súrodenca. Nevieš, či si na to pamätáš, ale len pár hodín po tvojom príchode na svet ťa v nemocnici ktosi oplúľ, to urobil on. V nemocnici plúľ, ale keď sme prišli domov, často ťa pusinkoval a takmer vôbec ťa nebil.

V priebehu poldruha roka sa mi narodili dve deti, už sa viac nešuchcem, to som robila tridsaťštyri rokov, no v posledných troch rokoch nabrali udalosti závrtné tempo. Rýchlo prišla láska, rodina sa rozrástla na troch, na štyroch ešte rýchlejšie, iba písanie mi šlo nekonečne pomaly.

Prišla jar a tvoj otec a ja sme spolu prečkali prvú krutú zimu. Sedeli sme na lavičke v záhrade Peggy Guggenheimevej, do očí sa nám tíslo benátske svetlo, prenikalo do myšlienok, pod kožu, a my sme sa tam na lavičke akoby zliali do jedného, rozmrzli. Z úst sa mi uvoľnili skryté slová, skotúľali sa mi na jazyk, z nemožných sa stali možné. Bo povedal, že práve myslel na to isté. Na dieťa.

Pozerala som na umelecké diela z Pegginej zbierky a zmocnil sa ma dojem, že ju umelci využívali, pôsobila ako stratená duša, mala zvláštny spôsob, vyplazovala jazyk, preto ju však hádam nebolo treba ľutovať? Aj

ona predsa umelcov využívala, kupovala od nich diela za babku, nemohli si dovoliť odmietnuť. Spávala s nimi, lepšie povedané, oni spávali s ňou, a milencov mala aj medzi spisovateľmi. S tým najušľachtilejším spisovateľom vôbec, so Samuelom Beckettom, sa milovala štyri dni a noci a ten by sa predsa tak dlho nemiloval s niekým, kto nie je úplne jedinečný? Príliš sa o také veci starám, človek to možno nemusí brať tak vážne, nemusí sa tak báť toho, že si ľudí pripustí k telu.

Tú jar sme veľa cestovali, ako keby sme pred počatím dieťaťa museli navštíviť všetky možné miesta, ako keby sme museli vyskúšať rôzne mestá, aby sme zistili, kde môžeme počať dieťa, aké si prajeme, alebo sme možno zárodok dieťaťa hľadali mimo nás, ako keby sa dieťa dalo nájsť, ak prideme na to správne miesto. A tak sme navštívili New York, New York.

Nedokážem o cestovaní rozprávať, nakopí sa vo mne priveľa dojmov, v hlave mám chaos, a tak ti radšej porozprávam, ako sme z New Yorku odchádzali, aké to bolo pred odchodom, vlastne sme už mali sedieť v taxíku, ktorý čakal vonku na chodníku, aby nás odviezol na letisko, ale vtedy mi napadlo, že teraz, práve teraz, počneme dieťa! Bo opäť rozprestrel plachtu, ktorú sme práve odložili do koša na bielizeň v prenajatom byte, a keď sme neskôr sedeli v taxíku, cítila som, ako keby do mňa prúdil život, akoby do mňa prúdil naďalej. Uvedomila som si, že teraz potrebujem živiny, a tak som si na letisku kúpila bagetu, takú veľkú, hnušnú, papierovú letiskovú bagetu, a mne prišlo hrozne ľúto, že prvou stravou nášho budúceho dieťaťa má byť práve toto.

Musím sa naraňajkovať, a tak ťa vyberiem z nosiča, aby ti na vlasy nepadali omrvinky a džem. Máš už tri týždne a listy zo stromov ešte stále neopadali, túto jeseň sa konárov nechcú pustiť. Položím ťa na kuchynský stôl, tvoje telo sa schúli, objímeš sa, na tvári sa ti vystrieda celý repertoár grimás, kým sa naozaj prebudíš, kým sa rozhliadneš a pozrieš sa na mňa. Vystrieš si žabie nôžky, dlhé telo, vysoké, akoby pochádzalo z iného národa, ani Bo, ani tvoj brat a ani ja nie sme takí vysokí. Ležíš tam s rukami vystretými nad hlavou ako na slnku a nafukovačke, zatiaľ čo ja hryziem krajec chleba. Ešte som ťa nekúpala, iba ťa utieram vechťom, pretože takým spôsobom ostávaš vnútri vo mne.

Na našich cestách som objavila jednu umelkyňu, Agnes Martinovú, a vďaka nej som ožila, akoby do mňa svojimi jednoduchými ťahmi naliala život, získala som tak miesto, kde môžem uvažovať medzi riadkami. Rozmýšľala som, aké by to bolo, keby sa mi narodilo dieťa, ako by som dokázala písať, keby prišlo? Stáli sme v kruhovej miestnosti v San Franciscu, ktorú vyplňali Agnesine práce, a Bo mi rozprával, že ako chlapec spieval v zbore, hovoril o dirigentovi, ktorý mal obrnu, a preto vo svojom priestore jedného štvorcového metra kríval sem a tam. Krívanie vtedy určite bilo do očí viac a zároveň sa stalo menej viditeľné, dirigent predsa cítil takú slobodu, na maličkom metri štvorcovom mal úplnú voľnosť, ako Agnes Martinová vnútri svojich kreslených štvorcov.

Najviac ma dojali jej slová, odznegli v dokumente, ktorý som o nej videla. Prežila som toľko životov, mala som toľkých mužov, narodilo sa mi toľko detí, hoci som sa modlila k Bohu, aby ma v tomto živote toho všetkého ušetril, povedala. Tá veta ma zasiahla rovno do čela. Mod-

lila sa za to, aby v tomto živote mohla byť sama, a ako som ja svoj život oprela o vety, tak ona ten svoj založila na čiarach a mriežkach. Ja som bola ona, vedela som, aké to je musieť ukotviť svoj život o niečo, čo sama vytváram, pridobre viem, aké je musieť riešiť večný problém, ktorého alternatívou ostáva nezvládnuteľný nepokoj. Musím si problém vytvoriť sama, sama si vytvoriť problém, ktorý musím vyriešiť, hoci spočíva v tom, že žiadne riešenie nemá. Skúsila som opak, celé hodiny som strávila počítaním planét a hviezd a veľké uspokojenie som nachádzala vo vedomí, že ak sa budem usilovať dostatočne dlho, odpoveď nájdem, milovala som vlastnú šikovnosť, ale nakoniec ani to nestačilo.

Agnes Martinová odišla z New Yorku, kde sa poznala s veľkými umelcami, a na celý rok sa po nej zľahla zem, nikto netušil, kam sa podela, až kým sa znova neobjavila v krajine nikoho. Postavila si dom v púšti v Novom Mexiku a po sedemročnom mlčaní opäť začala tvoriť. Nečítala noviny a živila sa iba banánmi, pri maľovaní sa svetu otočila chrbtom. Toľko mužov, toľko detí, prosím, už mi stačili, povedala. Pri písaní som sa takisto chcela otočiť svetu chrbtom, na smrť ma desila predstava, že budem robiť niečo iné, a mohla som sa rozhodnúť ako ona, mohla som sa modliť k Bohu, aby ma odbremenil. Mám však iba tento jeden život.

Posledná práca, ktorú Agnes Martinová pred smrťou dokončila, je drobná kresba, na výšku má iba desať centimetrov. Vôbec sa nepodobá na práce, ktorými sa Agnes preslávila, žiadne mriežky, rovné čiary, jediná rovná čiara, ktorá prechádza do kučierok, trochu roztrasených čiar, vyzerať to, takmer ako keby nejaké dieťa nakreslilo kvet. Ako

keby jej ruka získala vlastnú vôľu, akoby život zvíťazil tesne pred tým, než prišla smrť, Agnes viac nevládala udržať život v prísnych medziach, nepomohlo, že sa modlila k Bohu, aby ju uvoľnil spod jarma, nakoniec sa musela pustiť ona.

O štvrtej v noci ma zobudilo, že mi treba na toaletu, a niekde som čítala, že pravda sa ukrýva v prvom rannom moči, nazbierala sa tam počas noci a na brieždení sa ukáže. Je to ako s písaním, pravda sa objaví pred tým, než svitne jasný deň. Vonku však panovala tma ako v rohu a ja som nevedela, ako také dôležité poznanie znesiem, kým ma nič nechráni a som taká ospalá. Musela som si pravdu ušetriť, kým budem pripravená, a tak som sa vykradla zo spálne, a v komore našla plastovú škatuľu, do ktorej som si ulavila, škatuľu som vložila do tašky a tú som zasa ukryla do vreca.

Vrátila som sa do postele, kde som sa prehadzovala a po rozume mi chodili matriošky, s ktorými som sa hrávala ako dievča. Najradšej som mala tú celkom vnútri, ktorá sa viac nedala rozložiť, tú najmenšiu, bábiku maličkú ako zrnko ryže, ako len dokázali vymalovať čosi také malé, nerozumela som tomu. Už som viac nezaspala, pretože som myslela na to, že sa možno Bo prebudí skôr než ja a v takom prípade by mohol plastovú škatuľu nájsť, aj keď som sa ju pokúsila ukryť čo najlepšie, mohol by chcieť zistiť, čo je vnútri škatule, a ak by ju otvoril a skontroloval, mohol by to oľutovať.

A tak som vstala a pravdu opäť vybalila. Ubehlo niekoľko sekúnd, celý život, až sa napokon, konečne, vo štvorcovom plastovom okienku ukázala tenká fialová čiarka a potom ešte jedna. Keď som Boa zobudila, aby som mu to oznámila, vyzeral, že ho to úplne šokovalo,

nedokázal povedať ani len slovo, hoci sme to plánovali, vedel, čo sa môže stať.

Do sveta vonku sme spolu vyšli ako dvaja noví ľudia, zdalo sa mi, že všetci vidia tie tenké fialové čiarky, ktoré sme si niesli a ktoré náš život rozdelili na polovicu, a zdalo sa mi, že teraz už život nikdy nebude ako predtým. Aby sme to oslávili, kúpili sme si knihu o tehotenstve, plní odvahy. Otvorila som knihu. *Najbližšie týždne sú najrizikovejšie*, stálo v nej. *Obrňte sa*. To ma úplne zlomilo.

Budila som sa, znova a znova, s podráždenými nervami a bez brucha, stávalo sa to vtedy, keď mi svet ráno pripadal nebezpečný. Hovorila som si, že musím *chciť*, aby mi brucho narástlo, zo všetkých síl som si priala, aby bolo väčšie, ale ono ostávalo úplne rovnaké, možno som si to celé iba namýšľala?

Prechádzala som sa s kamarátkou po parku, na trávniku som videla sčerneté miesto, pred niekoľkými týždňami sa tu podpálil nejaký muž, bola som pri tom. Nikdy predtým som mŕtveho človeka nevidela a najprv mi nedochádzalo, že to horí človek, niekto ho prikryl dekou, spod bielej látky trčali do vzduchu akési dve palice. Vtedy však deku nadvihli a ja som ho uvidela, pochopila som, že je to človek. Ležal na chrbte, ruky vystieral dohora, akoby chytal vtáčika, ale žiadne vtáky tam nelietali, iba sa klenula modrá, celkom modrá obloha a ja som rozmýšľala, za čím sa to ten človek naťahuje. Vrátila som sa domov, zároveň naplnená i prázdna ako po pohrebe, a premýšľala som nad tým, čo som pochovala na mieste, kde som sa prizerala, prečo som tam ostala tak dlho.

Keď som okolo vypálenej značky prechádzala s kamarátkou, stále som nevedela, kým ten človek bol a pre-

čo si vybral takú násilnú a bolestivú smrť uprostred ľudí, prečo sa radšej neobesil v sprche, chcel mi ten muž z parku niečo povedať? Nechápala, čo by to malo byť. Na tomto svete akoby neexistovali hranice, žiadne ohraničenia, čomu nás ľudí ešte môžu vystaviť, čomu sa môžeme vystaviť sami.

Kamarátka sa ma opýtala, či som tehotná, možno si to už všimla? Nebola som pripravená, aby som jej to oznámila, a tak som nevedela, čo jej mám odpovedať, spálená tráva to ešte skomplikovala. Niečo som však povedať musela, a keď som odvetila, že áno, čakám dieťa, to zo mňa ako keby zmizlo, akoby som sa pokúsila urobiť skutočným niečo, čo ešte celkom skutočné nebolo. Bolo mi tak veľmi zima, hoci svietilo slnko a nefúkal vietor, a kamarátka mi musela požičať šál, ktorý som si prehodila cez plecia, mrzla som však ďalej. Ucítila som čosi úplne naspodku brucha, vystrašila som sa, že som už o dieťa prišla.

Keď som sa vrátila domov, Bo chcel vedieť, čo sa deje, o dieťati som mu však nepovedala. Namiesto toho som mu porozprávala o vypálenom mieste v parku, ako tam všade sedeli ľudia pri svojich jednorazových griloch, ako to všetko pôsobilo groteskne. Izbu naplňal bzukot zúfalej osy, narážala do skla a nedokázala vyletieť von do leta a ja som šla umrieť od smútku. Dieťa buď bude žiť, alebo zomrie, utešoval ma Bo. Tak to skrátka je.

Teraz sa hlad zmocnil teba. Cítim to v sebe, ako sa mlieko tlačí von, a vtedy sa zobudíš a rozplačeš sa, takmer vždy v tomto poradí, akoby sme sa o moje telo delili. Najprv ťa však musím prebaliť, ktosi sa tu pokakal až po chrbát, ktorý máš zarastený, tmavé chlípky ti tiež pokrývajú brucho, nohy, ako nejakej príšerke, čo som našla kdesi v ha-

luzí v lese. Položím ťa na brucho na prebaľovací pult a ty sa premeníš na kuriatko, ktoré zobe semienka, nadvihuješ a spúšťaš hlavu, hľadáš jedlo. Plačeš od hladu, ale keď už sedíme na stoličke a ty sa blížiš k podnosu s jedlom, tesne pred tým, než začneš sať teplé mlieko, objavíš za oknom slnko, vyzerá ako lampa svietiaci za sivou oblohou. Úplne zmeravieš a iba hľadáš.

Teraz sme rodina, ktorá spolu vyrazila na letnú dovolenku, Bo a ja a zárodok v bruchu, samozrejme, mali sme čosi ako najmenší spoločný násobok, tvoj brat tam vnútri začal cikať a ja som už viac nemusela ostávať taká obrnená. Za posledných desať rokov som však nedovolenkovala ani raz, iba som písala, a desilo ma, že si pod bruškami prstov necítim klávesnicu.

Bývali sme v letnom domčeku po Boovej prababičke, krásnom, z jednej strany les, z druhej jazero. Nehodím sa na to, aby som bývala v cudzích domoch, keď v takom dome zapnem umývačku, rozmýšľam, či im z tanierikov nezíde farba, ak tam zapnem práčku, obávam sa, že dom vytopím, nedokážem otvoriť dvere na verandu bez toho, aby som si nelámala hlavu, či dvere dokážem aj zavrieť, a ak to nedokážem, tak sa odtiaľ nedostanem, nemôžem predsa v cudzom dome nechať otvorené dvere. Neverím, samozrejme, že sa toto všetko stane, napriek tomu sa však nedokážem ubrániť pomyslieniu, že sa to *môže* stať.

Bola noc, a ja som nemohla spať. Bo spal, zaspal každý večer, tak ako aj teraz. Pred spaním vždy rozmýšľal nad sadrovými doskami, vyrábal z nich umelecké diela a večer čo večer upadal do spánku, teraz skôr rozmýšľala nad inými vecami, prestala som sa ho pýtať akými.

Mne upadnutie do spánku nehrozí. Spať však predsa len treba, a tak musím spánok hľadať, hoci viem, že čím viac po ňom pátram, tým lepšie sa ukryje. Niekedy si nie som istá, či vôbec spím, aspoň niekedy. Keď už spím, ak to teda je spánok, zdá sa mi skôr, že len bdiem nad človekom, ktorý tu takto spí. Rozmýšľam, či túto osobu niekde niečo bolí, či náhodou nie je hladná, či nemá zapchatý nos, či nenechala zapnutú platničku, či neexistuje nejaký nezanedbateľný dôvod, prečo by práve teraz spať nemala.

Potriasla som Boom a on sa prebudil, povedal, že ak nemôžem spať ja, nebude spať ani on, aké by to bolo pekné, keby nespál ani jeden z nás! Vtedy mi napadlo, či nezošalel.

Potom dostal strach, strach, že zošaliem ja, bola som taká zúfalá, že som pôsobila ako šialená, zmocnili sa ma najdivokejšie predstavy o tom, čo sa môže stať, ak nezaspím, napríklad, že budem znova pripútaná na lôžko, ako keď som bola chorá, a neexistuje vlastne čosi, čo sa volá kolaps z nespavosti? Bojím sa, že sa nebudem môcť zapojiť do ďalšieho dňa, chcela by som totiž behať, kúpať sa a písať, ale čo ak bude odo mňa niekto chcieť, aby som sa pridala k niečomu inému, čo nebudem môcť robiť, pretože som nespala? Navyše, keď v noci nemôžem zaspáť, moje myšlienky sú veľmi temné, obávam sa ich, pretože neviem, či si ich naozaj myslím, alebo si ma len doťahuje noc.

Hádam ale nejestvuje dôvod až na *také* zúfalstvo? povedal Bo, napriek tomu, že existovalo toľko dobrých dôvodov, a len čo to vyslovil, začal sa báť tmy. Zdalo sa mu, že nám nedá spať jeho prababička, tá, ktorá opustila muža a deti, aby sa stala umelkyňou v Paríži, že sa s nami takto pokúša komunikovať, že to pre ňu nemôžeme zaspáť. Vtedy som pochopila, že ho tou svojou nespavosťou nesmiem toľko trápiť.

Teraz ho zobudím iba zriedka, občas si však položím jeho uvoľnenú, spiacu ruku na hlavu, aby ma utešila. Najťažšie je podľa mňa vychádzať s ľuďmi, so všetkými tými, ktorí v noci môžu spať. Tým pred očami žiari svetlo, už pred sebou vidia ďalší deň, tešia sa z neho, zatiaľ čo mne za chrbtom visí temná bezsenná noc ako tieň a medzitým sa už desím tej nasledujúcej. Ja a títo ľudia podľa mňa žijeme v úplne odlišných svetoch.

Podarilo sa mi dostať ťa späť do nosiča, ale potom sa rozkašleš tak prudko, až na nás oboch vyvraciaš všetko mlieko, máš šesť týždňov a stále kašleš, neviem, či je to ešte ten starý kašeľ, alebo nový. Ako sa môže do žalúdka veľkého ako hrášok zmestiť toľko mlieka, to o hráškovom žalúdku bolo určite klamstvo, pôrodná asistentka, ktorá nám to rozprávala, klamala.

Keď sme sa vrátili domov z letného domčeka, odišla som sama na Lofoten, aby som tam písala, namiesto toho som však čítala, sedela som v rybárskej chatke a hltala som texty, nevšímala som si, či sa zvečerilo, slnko svietilo aj v noci. Cez deň som sa v tomto ostrovnom kráľovstve, ktoré sa pokúša utiecť od zvyšku krajiny, bicyklovala popod horami. Nado mnou krúžili orly, visiace nohy sa im hompálali pod bruchami, a horské štíty sa zarezávali do oblohy. Brucho mi už začínalo vytŕčať a ja som rozmýšľala, kto to dieťa vnútri je, občas sa mi zdalo, že počujem, ako sa smeje, ale keď som sa k bruchu zohla, aby som si to overila, to iba fučal vietor. Nebolo mi zle a neprekážal mi ťažký pach rýb, ktoré sa zavesené sušili všade naokolo. Keď mama čakala mňa, aj ona sa bicyklovala po Lofotene a ako vraví, ľudia

sa na ňu už trocha pozerali, lebo jej stihlo poriadne narásť brucho, ako v piatom či šiestom mesiaci. A potom stála na palube trajektu, s bicyklom a veľkým bruchom, a sušila si šaty, pretože hrozne pršalo.

Posledný deň pobytu som uvidela kosatky, úplne na konci fjordu. Zosadla som z bicykla a hľadela som na ne, nie sama. Spomenula som si na bezdomovca z jedného dokumentárneho filmu, bezdomovec sa raz v noci vlámal do oceanária Sea World v USA, vyzliekol sa a skočil do bazéna. Našli ho na druhý deň ráno, mŕtveho na chrbte najväčšej kosatky, nahého a s dokaličenými semenníkmi. Nikdy by som nepovedala, že sa môže stať čosi také.

Obrovské telá kosatiek vo fjorde mizli a opäť sa vynárali, pohybovali sa ako v nejakom predstavení. Všimla som si, že zaregistrovali, ako sa na ne pozerám, bola som im vďačná, že sa mi predviedli, neostali pod vodou, hoci by im tam nehrozilo žiadne nebezpečenstvo. Viem, že keď ich ľudia na lodiach lovia, kosatky sa rozdelia, samce plávajú jedným smerom a matky s deťmi iným. Kosatky chcú svoje deti pred ľuďmi ochrániť, a tak sa ľudí pokúšajú odlákať, naviesť k tomu, aby radšej prenasledovali samcov. V najsmutnejšej časti dokumentárneho filmu ukradli dospelým kosatkám ich mladé a matky-kosatky potom od smútku spievali, v tej najdlhšej vlnovej dĺžke, dúfali, že ich mláďatá začujú, nech už by sa nachádzali kdekoľvek.

Sedela som pred kaviarňou, v ktorej ponúkali rybacie fašírky, a nad hlavou sa mi hojdali vysušené hlavy rýb, veľké ako plážové lopty. Oči mali akoby nakreslené, dúhovky blede a zrenice čierne, pohľady úplne prázdne. Niektoré stále rozďavovali ústa, od prekvapenia, že prehltnú návnadu, že ich vytiahli hore, nad hladinu, že sa proti svojej vôli nadýchli

vzduchu, a potom už nasledoval iba úder do hlavy a svetlú oblohu vystriedala úplná tma. Vtáčiky zobali omrvinky, ktoré som im hádzala, a potom vzlietali k rybacím hlavám, do ktorých si sadali, šramotili v nich, ako vo mne utkvelé predstavy.

Ukazovákom som sledovala kontúry hôr okolo seba, podobali sa na záznam z kardiografu. Predstavovala som si pôsobenie ohromných síl v časoch, keď tunajšie hory hladil, posúval a tlačil ľadovec, ale ľad nakoniec zmizol a ostali hory, najstaršie na svete. Znova som šliapla do pedálov, voči tomu, čo som videla, som pocítila dlh, vedela som, že musím písať.

August Strindberg od všetkého odišiel, predstieral, že sa dopustil nevery, aby sa dostal preč od ženy, aby tak mohol písať, musel odísť, aby *si očistil individualitu a zušľachtil osobnosť*, bol taký poddajný a prispôboval sa okoliu z čírej ústretovosti a strachu, že ho budú považovať za nevďačného, a taká poddajná a vďačná som aj ja, keď nie som s Boom.

Keď sa nám narodil chlapec, vzala som si do hlavy, že môj mozog teraz určite vyzerá inak, bezpochyby zmenil farbu a tvar a myšlienky, ktoré plodil, by preto mali vyzeráť úplne inak. Predstavovala som si, že objavím novučičký jazyk, chcela som sa ponoriť do tej časti zo seba, s ktorou som doteraz neudržiavala kontakt, a po nociach, keď som v posteli bdela spolu s dieťaťom, som v tomto úplne novom jazyku mala napísať slová a vety, aké svet ešte nevidel.

Môj mozog však nezmenilo a neprefarbilo, neutvorilo dieťa, ale skúsenosť, že prechádzam krízou, a tento prechod mi slová nezmenil, ale ukradol, nedal mi nový jazyk, dokázala som napísať iba toľko, že plačem. Plačem a plačem a plačem, písala som.